

2023-05-31

Uppdaterad

2025-10-21

Rutin för hantering av specialkost och anpassade måltider i skolan och förskolan

Allmänt

Syftet med denna rutin är att erbjuda elever/barn med behov av specialkost eller anpassad måltid en trygg miljö så att de kan känna sig säkra på att de får mat de kan äta. Rutinen ska tydliggöra ansvarsfördelningen inom kommunen, avgränsningar gällande rätt till specialkost/anpassad måltid samt beskriva tillvägagångssätt för vårdnadshavare vid ansökan.

Begreppsförklaring

Specialkost innebär att kosten anpassas av medicinska skäl som till exempel födoämnesallergi, laktosintolerans eller celiaki.

Anpassad måltid innebär avvikelser från normalkosten som serveras och som anses nödvändiga för att elev ska klara sin studiegång i skolan och barn ska få fungerande dagar på förskolan, exempelvis neuropsykiatriska funktionsvariationer (NPF). Anpassningen kan även gälla själva måltidsmiljön.

Rutin gällande specialkost

- Då det är viktigt att elev/barn som har allergier eller är intoleranta mot vissa födoämnen inte ska få i sig dessa är det viktigt att vårdnadshavarna utifrån vårdens rekommendationer ansöker om specialkost via e-tjänsten på kommunens hemsida. (Denna ansökan ska förnyas inför varje läsår för att måltidsverksamheten ska ha aktuell information.) Läkarintyg kan komma att krävas in vid behov; ex multiallergi, svår matallergi med akut allergisk reaktion eller luftburen allergi.
- Personal i skola/förskola har rätt till specialkost om de har medicinskt utlåtande/ journalkopia samt att den aktuella specialkosten redan lagas till elever/barn på skolan/förskolan. Medicinskt utlåtande/journalkopia ska lämnas in i samband med ansökan om specialkost som ska göras i interna e-tjänsten. (Ansökan ska förnyas inför varje läsår.)

Rutin gällande anpassade måltider

Vid behov av anpassade måltider på grund av särskilda behov

- Anpassning av måltider är en viktig del av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom både förskola och skola. Anpassade måltider är en del av hälsoarbetet i syfte att undanröja hinder för inläring för eleven/barnet i skolans/förskolans undervisning. Beslut om vilken typ av anpassning av måltiden som är aktuell för den enskilde individen fattas på ett dialogmöte mellan vårdnadshavare, skol/förskolepersonal samt om möjligt eleven/barnet själv. Anpassningen kan avse så väl måltidsmiljön som måltidens innehåll. Om misstanke finns att anpassningen kan komma att gälla menyval eller annat kring måltidsmiljön som måltidspersonalen behöver känna till ska även måltidspersonal delta i dialogmötet. Uppföljning av anpassningen sker i samband med utvecklingssamtalen. Om det under utvecklingssamtalet framkommer synpunkter av anpassningen av måltid som rör köket (t ex förändring i matsedeln eller råvaror) måste ett uppföljande möte med måltidspersonalen ske.
- Dagar då erbjudandet via befintlig matsedel inte är tillräckligt erbjuds komplettering i form av en rullande alternativ matsedel.

Vid behov av anpassade måltider av religiösa/etiska skäl

Att inte erbjuda alternativ till standardkosten till elev/barn som av religiösa skäl avstår från vissa livsmedel kan vara diskrimineringsgrundande. Med religion avses här de fem världsreligionerna; kristendom, judendom, islam, buddism och hinduism som omfattas av diskrimineringslagens skydd. Politiska åskådningar och etiska eller filosofiska värderingar som inte hör till de fem världsreligionerna omfattas inte av diskrimineringslagens skydd.

- Om man av icke medicinska skäl väljer bort vissa livsmedel (till exempel kött eller fläsk) så erbjudes ett fullvärdigt alternativ i den ordinarie buffén. Ingen ansökan behöver göras för elever i skolan. I förskolan görs en digital ansökan.
- Även helt växtbaserad (vegansk) kost tillhandahålls till elev/barn som önskar det. För elev/barn ska en ansökan göras inför varje nytt läsår.

Avslut eller förändring av specialkost eller anpassade måltider

Att tillhandahålla specialkost och anpassade måltider är viktigt men även resurskrävande. För att på bästa sätt nyttja kommunens resurser samt hålla nere matsvinnet är det viktigt att säkerställa att köken alltid har uppdaterade uppgifter om vilka elever som har behov av specialkost eller anpassade måltider.

- En ansökan om specialkost eller ett beslut om anpassad måltid är giltig under ett läsår och behöver sedan förnyas till nästkommande läsår.
- Om en elev/barn under två veckors tid inte gjort anspråk på överenskommen specialkost eller måltidsanpassning, utan att frånvaro meddelats, kan

specialkosten eller måltidsanpassningen upphöra. Innan detta sker ska måltidsverksamheten kontakta rektor, elevens mentor/klassföreståndare eller annan av rektor utsedd personal som i sin tur uppmärksammar vårdnadshavare på situationen. Skolan/förskolan meddelar sedan måltidsverksamheten om specialkosten eller måltidsanpassningens ska upphöra.

- Då elev/barn med specialkost eller anpassad måltid byter skola/förskola eller förändringar under läsåret måste en ny ansökan lämnas in för att säkerställa att den nya skolan samt köken har aktuell information.

Vem ansvarar för vad?

Skolans/förskolans rektor ansvarar för;

- att vårdnadshavare får information om gällande rutin för specialkost och anpassad måltid samt hur man gör en ansökan om specialkost av medicinska skäl via e-tjänsten på kommunens hemsida.
- beslut om ett elev/barn har behov av anpassad måltid eller inte.
- att uppföljning av om beslutad anpassad måltid har önskad effekt sker i samband med utvecklingssamtal samt att den som ansvarar för utvecklingssamtalen vid behov tar kontakt med köket för eventuellt uppföljande möte.

Måltidsverksamheten ansvarar för;

- att i enlighet med inkomna uppgifter (ansökningar och beslut) tillhandahålla specialkost eller anpassade måltider som elev/barn har behov av.
- bedömning om ansökan om specialkost behöver kompletteras.
- uppföljning om specialkost/anpassad kost inte nyttjas samt vid behov kontakta rektor.
- att uppgifter om specialkost och anpassad kost hanteras på ett säkert sätt.

Eleven/barnets vårdnadshavare ansvarar för;

- att senast 1 vecka innan läsårsstart ansöka om specialkost via e-tjänsten på kommunens hemsida.
- att i samband med förändrade behov/byte av skola göra en ny uppdaterad ansökan om specialkost i e-tjänsten.
- att meddela **skolan/förskolan** vid längre frånvaro (1 vecka eller mer) för barn/elev med specialkost.

Pedagogisk personal inom förskola ansvarar för att barnet serveras rätt kost.

Pedagogisk personal inom anpassad grundskola och grundskola F-6 ansvarar för att eleven hämtar rätt kost.

Elev i årskurs 7-9 i grundskolan och gymnasieelever ansvarar själv för att hämta rätt kost.

Beredskap inför incidenter

I de fall elev/barn behöver medicinering på grund av sin allergi ser vårdnadshavare till att skolan/förskolan har kännedom om detta samt att medicin finns på skolan/förskolan. Det är en stor fördel om elev/barns vårdnadshavare har upprättat en egenvårdsplan. Vid behov kan personalen på skolan/förskolan få stöd av skolsköterska/vårdnadshavare för att få mer kunskap.

Akutingripande då elev/barn har känd allergi

Vid andningspåverkan, medvetandepåverkan, snabbt uppblossande utslag/svullnad i och kring ansiktet, om elev/barn får hest eller grötigt tal eller om hen ”inte är sig själv” – RING 112 och hämta elevens/barnets handlingsplan om sådan finns. Agera utifrån vad som står i handlingsplanen, ge akutmedicin (som eleven/barnet själva har med sig eller som förvaras på skolan/förskolan).

Om elev/barn har fått en allergisk reaktion och man misstänker att det beror på maten, spara om möjligt mat som elev/barn ätit av för analys.

Elev/barn som aldrig tidigare haft en allergisk reaktion och saknar medicin

Vid andningspåverkan, medvetandepåverkan, snabbt uppblossande utslag/svullnad i och kring ansiktet, om elev/barn får hest eller grötigt tal eller om hen ”inte är sig själv” – RING 112.

Om elev/barn har fått en allergisk reaktion och man misstänker att det beror på maten, spara om möjligt mat som elev/barn ätit av för analys.

Se även checklista ”Åtgärder vid en allergisk reaktion” som finns uppsatt i matsalen och avdelningar på förskolan.